

at føre Sagen over paa Retsgebetet, over paa Domstolene, at der ikke kan være nogen Fare ved at Formanden søger at forslige Parterne og har Magt til at føre Sagen til Afgjørelse ved Boldgiftsmandenes Mægling, som vistnok vilde ad denne jævnevei føre Afsløsningen af Hovetiet til Maalet, uden at den behøvede at henvises til Domstolene. Imidlertid, dersom det skulde være saa paatrængende nødvendigt, at disse Sager fandt deres Afgjørelse paa Retsgebetet, saa mener jeg dog, at naar Afgjørelsen f. Ex. skee ved Stemmegivning mellem Commissionens Medlemmer om Sagen, naar den var saaledes beskaffen, at den skulde gaae over til Domstolenes Kjendelse, da burde den det ogsaa, og man kunde da stille et Endringsforslag ved 3die Behandling paa en saadan Maade, at denne Paragraph, hvortil Endringsforslag skulde stilles, blev redigeret paa denne Maade. Thi dersom Sagerne ligesom skulde gaae over til Behandling ved Domstolene, saa vilde naturligviis alle Sager blive henvisse til dem; thi saa vilde Godseierne have faaet alle Sager saadan i Tilberede, at de vilde paastaae, at Hovetiet var af den Natur, at det vilde være nødvendigt at det blev paaskjendt ad Rettens Vei, om Afsløsningsmaaden var lovlig eller ei. Jeg skal ikke videre indlade mig paa denne Betragtning af Sagen, men overlade til Andre, om de vilde stille et saadant Endringsforslag til 3die Behandling, da de bedre end jeg ville indsee, om det er nødvendigt eller ei til denne Paragraph, som handler om hvad her er udtalt.

N. Sørensen: Jeg troer, at nærværende Tvistighed kunde have været forebygget, dersom § 7 ikke havde omtalt, at saadanne Retspørgsmaal kunde opstaae, hvis Afgjørelse skulde skee netop ved Domstolene, og man derimod havde sagt, at Mæglingen om denne Sag skal afgjøres ved Kjendelse som en hyllkenfomhelti anden af slige Sager er tilforn afgjort, saasom Hovetibestemmelsen efter den gamle Hoveticommissionens Kjendelse, Landvæsencommissions Kjendelse og Skjønsmændscommissions Kjendelse i saa mange andre Retninger, uden at der er Tale om nogen anden Afgjørelse, — saa er jeg vis paa, at naar man sætter sig paa det Standpunkt, saa falde alle disse Retspørgs-

maal under andet Forum bort, som Følge af denne Betragtning af Sagen. Naar der staaer Hovetiberettigede og Hovetipligtige for en Commission, maa den tage Sagerne, som de ere, tage Hovetiet, som det er foregaaet, lovligt eller ulovligt, og sige: dette foresindes saaledes, de Bedkommende vilde afløses af deres Mellemværende; vi maae altsaa her tage Mellemværendet, som det er, og afgjøre det efter vort bedste Skjøn; og saamegen Lovkundskab, for ikke at sige Retslærdom, maa dog virkelig flere end eet af Medlemmerne have, at de kunde kende og forstaae, hvad Hovetiløvgivningen er, thi den er ingenlunde vidtløftig, og da kunde skjønne, om det paalagte Hovet har været lovligt eller ulovligt, og netop ogsaa med Hensyn hertil afgjøre Sagen eller afgive deres Kjendelse om Afsløsningens Bestemmelse. Naar det tages saaledes, saa forklarer man sig; er der noget ulovligt, saa gjøres opmærksom paa det: har Du hidtil baaret Hovetiet ulovligt, siger man, maa du faae en lettere Afsløsning, det vil Commissionen skjønne, det bliver saa behandlet, det føres frem til Afgjørelse efter Billighed, efter Skjøn, og med Hensyn til hvad der er præsteret ulovligt eller lovligt saa vil Sagen faae det Udfald, som Commissionen ifølge disse sine Bestemmelser afgjør. Hvad det retlige Spørgsmaals Afgjørelse herved angaaer, om der er paalagt eller krævet for meget, og om der ere andre ulovlige Pligter, som ere opfyldte eller forsømte, det maa saaledes af Commissionen tages ind i selve Afsløsningens Afgjørelse; thi ellers maa det være som afgjort iforveien, eller om det ikke er afgjort iforveien, saa er det dog Noget, som de paa begge Sider kunde hjælpe sig ud af ved nærværende Kjendelse. Kan Commissionen derimod ikke mægle dem imellem paa det Standpunkt, de staae, ligegyldigt lovligt eller ulovligt, saa kunne vi — siger denne — ikke hjælpe dem, saa kunne vi ikke afgjøre det i Mindelighed, saa maa det afgjøres ved vor Kjendelse. Jeg mener, naar Henvisningen til Rettens Domstole ubelædes, saa vil der ikke være Spørgsmaal om at faae det afgjort paa en anden Maade end netop Commissionen selv kan afgjøre; tages Sagen nemlig som den er og derefter afgjøres, afløses Hove-